

Werkprogramma Nationale UNESCO Commissie

2010-2011

Nationale
UNESCO
Commissie

Den Haag
1 juli 2010

- 3   Keuzes maken, samenwerken
- Thema's
- 5   Een Leven Lang Leren
- 8   Water in Mondiale Veranderingsprocessen
- 11   UNESCO in *Post-Conflict* en *Post-Disaster* Situaties
- 15   Duurzame Toegang tot Informatie
- 20   Cultuurconventies
- Diversiteit van cultuuruitingen
- Immaterieel erfgoed
- Werelderfgoed
- Bestrijding illegale handel in cultuurgoederen
- Bescherming cultureel erfgoed tijdens gewapend conflict
- Bescherming cultureel erfgoed onder water
- 23   Overige lopende activiteiten
- Bio-ethiek
- Universele Verklaring Ethiek en Klimaatverandering
- UNESCO-scholen
- UNESCO-leerstoelen
- UNESCO-L'Oréal for Women in Science Programma
- 26   Institutioneel kader
- Algemene Conferentie
- Uitvoerende Raad
- Nationale Commissies
- UNESCO-secretariaat
- 27   Communicatie over UNESCO aan belangstellenden in Nederland
- 28   Productkalender

Nationale UNESCO Commissie

'Since wars begin in the minds of men, it is in the minds of men that the defences of peace must be constructed' (Constitutie van UNESCO)

'As a specialized agency of the United Nations system, UNESCO contributes to the building of peace, the alleviation of poverty, sustainable development and intercultural dialogue through education, the sciences, culture, communication and information' (missie van UNESCO voor 2008-2013 (34/C4))

Keuzes maken, samenwerken

In de zomer van 2009, halverwege het lopende Werkprogramma, wisselde de Nationale UNESCO Commissie van samenstelling: een nieuwe voorzitter en vier nieuwe leden traden aan. Een goed moment voor reflectie op de stand van zaken en op onze doelstellingen voor het nieuwe programma 2010-2011.

UNESCO werd in 1945 opgericht als de organisatie van de Verenigde naties die tot doel had wetenschappers, academici en het culturele veld te verbinden aan de doelstelling 'de voorwaarden te creëren om de vrede te verdedigen'. En om die verbinding met de *civil society* te waarborgen, werd in elke lidstaat een Nationale Commissie in het leven geroepen. UNESCO was en is de enige VN-organisatie die zo'n parallelle structuur van regeringen en civiele commissies heeft.

Sinds 1945 is het aantal lidstaten ruim verdrievoudigd. Afrika en Azië dekoloniseerden, de Balkan versnipperde, de Sovjet-Unie viel uiteen. De vraag is of de intergouvernementele organisatie zo'n vermenigvuldiging kan verdragen zonder diepgaande institutionele veranderingen. Er is een evaluatie gaande, mede op instigatie van Nederland, om te onderzoeken hoe de effectiviteit kan worden versterkt en de bureaucratie kan worden teruggedrongen. Maar de rol van de Nationale Commissies mag daarbij niet uit het oog worden verloren. Zij kunnen immers een belangrijke bijdrage leveren aan de relevantie van de inhoudelijke dialoog door hun regeringen en het UNESCO-beleid te blijven voeden vanuit de werelden van wetenschap, onderwijs en cultuur.

Is dat gemakkelijk? Nee. Is het de moeite waard? Ja – het is zelfs even urgent als 65 jaar geleden, zoals Directeur-Generaal Irina Bokova betoogde toen zij de oprichting memoreerde in de *Great Hall* van het *Institute for Civil Engineering* in Londen. De problemen van nu zijn anders dan die van 1945, maar niet minder bedreigend voor de mensheid en de wereld dan indertijd het geval was. En ook de huidige bedreigingen kunnen alleen met een mondiale aanpak effectief worden bestreden. UNESCO kan daarbij een cruciale rol spelen – op voorwaarde dat zij zich concentreert op de onderwerpen, de rollen en de activiteiten waar zij beter en effectiever kan handelen dan andere organisaties. Relevantie, impact en zichtbaarheid zijn de trefwoorden voor de komende periode.

In veelvoud is dat ook de opdracht aan de Nationale Commissies. In de periode 2008-2010 heeft de Nederlandse Commissie waardevolle projecten gerealiseerd – een grote internationale conferentie over kwaliteitsborging en maatschappelijke relevantie van het hoger onderwijs, een

internationale *expert meeting* over de rol van cultuur in *post-conflict* en *post-disaster* situaties, meer dan tien nieuwe UNESCO-scholen in Nederland, de aanvaarding van de 2003 Conventie Immaterieel Erfgoed mede op advies van de Commissie, een nationale deskundigenbijeenkomst over hoger onderwijs en capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden, om maar enkele voorbeelden te noemen. Toch werd zowel binnen als buiten de Commissie de wens breed gedeeld om te komen tot een sterkere focus in de activiteiten, meer samenhang tussen de verschillende domeinen, en een grotere zichtbaarheid van UNESCO met name in het veld van onderwijs, wetenschap en cultuur.

Dat is wat met het voorliggende Werkprogramma 2010-2011 wordt beoogd: meer focus, samenhang en zichtbaarheid. Natuurlijk vormen de prioriteiten die door de Algemene Conferentie van UNESCO voor deze jaren zijn vastgelegd het uitgangspunt, maar daarbinnen zijn onderwerpen gekozen waar Nederland specifieke deskundigheid te bieden heeft en vaak internationaal al een rol speelt. Tegelijkertijd zijn het thema's die zich niet alleen binnen een domein, maar ook dóór de domeinen heen laten herkennen als UNESCO-onderwerpen. Tezamen dekken zij de vier beleidsterreinen af: onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie & informatie. Bij de uitwerking zijn daarnaast de vraag naar de urgentie en de mogelijkheid tot samenwerking met partners in het veld leidend geweest.

De doelstelling bepaalt mede de werkwijze: voor de realisering van de thematische activiteiten in dit Werkprogramma worden themagroepen gevormd in plaats van de vaste werkgroepen die in de afgelopen tijd binnen één domein functioneerden. Dit maakt een flexibeler manier van werken én een bredere betrokkenheid vanuit het veld mogelijk. Met een vaste kern als trekker van het thema kunnen afhankelijk van de concrete uitwerking andere partners voor kortere of langere tijd actief bij onderdelen van het thema worden betrokken. Daardoor kan beter worden ingespeeld op actuele ontwikkelingen en nieuwe samenwerkingsmogelijkheden.

Vanzelfsprekend laat dit programma daarnaast ruimte om de overheid desgevraagd snel en adequaat advies te kunnen geven en de implementatie van cultuurconventies te ondersteunen. Dat is immers een van de opdrachten van de Commissie. Maar vooral ook biedt het de mogelijkheid om samen mét de overheid en het professionele veld relevante actuele ontwikkelingen binnen de context van UNESCO internationaal te agenderen.

Daarmee kan Nederland invulling geven aan de woorden van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap tijdens UNESCO's Algemene Conferentie van oktober 2009: 'Het is aan de lidstaten om leidend te zijn bij het bepalen van de agenda en de uitvoering ervan, en dat vraagt van hen een actievere inzet en een grote betrokkenheid.' Zo'n uitspraak verplicht.

Nationale UNESCO Commissie

Greetje van den Bergh, voorzitter

Rachida Azough

Rietje van Dam-Mieras

Hans van Delden

Yvonne Donders

Josee van Eijndhoven

Anke van Kampen

Ben Knapen

Susan Legêne

Mohamed Sini

Erik-Jan Zürcher

Thema's

Een Leven Lang Leren

Waarom UNESCO?

Quality Education For All is een prioritaire doelstelling van de UNESCO meerjarenprogramma's. Een van de problemen bij het realiseren van deze doelstelling is het grote tekort aan goed opgeleide leraren en aan kwalitatief hoogwaardige leermiddelen. *Open Educational Resources* (OERs) zijn daarom door UNESCO geïdentificeerd als een belangrijk instrument bij het verwezenlijken van dit onderdeel van de Millenniumdoelen. OERs helpen bij het opbouwen van een samenleving die gebaseerd is op de principes van universele toegang tot kennis en informatie, bevordering van culturele diversiteit en gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs.

Open Educational Resources (OERs) kunnen worden omschreven als vrij toegankelijke bouwstenen die in verschillende leeromgevingen kunnen worden gebruikt. Onder een leeromgeving wordt verstaan een geheel van mensen en materialen dat het leren van een individu of een groep ondersteunt. In de praktijk gaat het bij OERs eigenlijk altijd om digitaal opgeslagen kennis en vrije toegankelijkheid via internet. De OERs moeten van erkende kwaliteit zijn. Zulke bouwstenen kunnen vervolgens door bijvoorbeeld verschillende onderwijsinstellingen worden gebruikt in een door die instellingen te bepalen context.

Dit thema valt voornamelijk in de kerntaken capaciteitsopbouw en *laboratory of ideas* van UNESCO. De activiteit zou kunnen leiden tot een (ongevraagd) advies over Een Leven Lang Leren in een internationale context (rol van UNESCO als beleidsadviseur).

Uitgangspunten

In het kader van het thema Een Leven Lang Leren zijn twee belangrijke uitgangspunten geformuleerd: dat de leerbehoeften van de lerende centraal moeten staan en dat de kwaliteit van het onderwijs(materiaal) gewaarborgd moet zijn. Flexibel onderwijs vraagt om didactische benaderingen en onderwijsmaterialen die op de doelgroep zijn afgestemd.

Doelstelling

Doelstelling is het ontwikkelen van OERs die kunnen worden gebruikt voor leeromgevingen die op verschillende doelgroepen zijn afgestemd en die mensen optimale kansen bieden voor ontwikkeling in het kader van een leven lang leren. Binnen deze leeromgevingen wordt individuele kennis van mensen (*tacit knowledge*) die in hoeden van mensen zit en moeilijk overdraagbaar is gecombineerd met leermaterialen, waaronder OERs (*codified knowledge*).

De ontwikkelde OERs zijn bruikbaar in formele, informele en non-formele leeromgevingen. Zowel UNESCO-scholen en UNESCO-leerstoelen als universiteiten en hogescholen met speciale belangstelling voor UNESCO-thema's spelen een belangrijke rol in het creëren van deze OERs en het met behulp van deze bouwstenen tot stand brengen van voorbeeld-leeromgevingen.

Door het gebruik van OERs als bouwstenen wordt het formele onderwijs met het niet-formele en het informele leren verbonden. In het ontwerpen en ontwikkelen van OERs wordt een verbinding gelegd tussen diverse kennisbronnen: wetenschappelijke instellingen, bedrijfsleven, bibliotheken, kunst, cultuur etc. De lerende moet beschikken over informatievaardigheden (leren te leren) om van dergelijke kennisbronnen optimaal gebruik te kunnen maken.

Eigenaarschap van het eigen leerproces en het delen van kennis staan centraal: de lerende heeft regie over zijn eigen ontwikkeling en leert wat mensen aan elkaar kunnen hebben in (leer)netwerken.

Inhoudelijke thema's

1. Duurzame ontwikkeling / educatie rond water en klimaatverandering
2. Burgerschap in relatie tot basisvaardigheden maar zeker ook informatievaardigheden
3. Een leven lang leren in een internationale context

Resultaten

1. Halffabrikaten / *Open Educational Resources* op bovengenoemde thema's die bruikbaar zijn in formele, informele en non-formele onderwijssituaties en aangepast kunnen worden aan de sociaal-culturele context.
2. Evaluatiekader / checklist voor het ontwikkelen van half-fabrikaten / OERs waarmee het door Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) ondersteunde leren wordt bevorderd.

Doelgroep

De experts in de netwerken (zowel in het binnen- als buitenland), UNESCO-scholen en UNESCO.

Middel

Er zal worden begonnen met een inventarisatie van netwerken en partners om te bepalen met welke netwerken en partners kan worden samengewerkt. Het sleutelnetwerk is een *Regional Centre of Expertise* (RCE). Er wordt samengewerkt met RCEs in landen die deelnemen in het *Netherlands Initiative for Capacity-development in Higher Education* (NICHE-programma). De Themagroep Een Leven Lang Leren kiest netwerken, partners en thema's. Na deze keuze moet bepaald worden wat de beste manier is om de beoogde (deel)resultaten te bereiken.

Met welke netwerken / partners?

De verbindingen tussen het formele onderwijs (school), gezin en de wereld daarbuiten, worden gerealiseerd door netwerken waarin met en van elkaar wordt geleerd over enkele UNESCO-thema's:

1. Sleutelnetwerk (Nederland): Regionale netwerken: *Regional Centres of Expertise* (RCE) Rhine Meuse en RCE Southern North Sea (met Zeeland).
2. UNESCO-scholen spelen bij de keuze van het thema en de ontwikkeling van de OERs een belangrijke rol.
3. Nationale en internationale kennisbronnen en netwerken: ASPnet / UNESCO-scholen, UNITWIN / UNESCO-leerstoelen, Nationale UNESCO Commissies, Regionale Bureaus van UNESCO, UNESCO's onderwijsinstituten, *Regional Centres of Expertise* van *United Nations University*, partners in NICHE (Netherlands Initiative for Capacity building in Higher Education)-landen, Open Universiteit, CINOP (onafhankelijk, nationaal en internationaal onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van opleiden en ontwikkelen), SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), CITO (expertorganisatie in ontwikkelen en afnemen van examens en toetsen), UNESCO-IHE *Institute for Water Education* Delft, Agentschap NL (voor duurzaamheid, innovatie, internationaal ondernemen en samenwerken), Vereniging van Openbare Bibliotheken, relevante ministeries etc.
4. Na de inventarisatie moet per sleutelnetwerk bepaald worden met welke partners daadwerkelijk wordt samengewerkt. Wat het onderwerp 'duurzaamheid in het onderwijs' betreft waar mogelijk aangesloten bij activiteiten van de Vlaamse regering tijdens het Belgisch voorzitterschap van de EU-Raad in de tweede helft van 2010. Deze activiteiten worden

afgestemd met het Ambtelijk voorbereidingsplatform Natuur en Milieu Educatie (NME) en Leren voor Duurzame Ontwikkeling (LvDO).

Tijdschema

Voorbeeld 1: Sleutelnetwerk/project - 1 RCE Rhine Meuse met een ander RCE		
Periode	Onderwerp	Door wie
2010		
juni-september	Inventarisatie netwerken en partners Inventarisatie thema's per sleutelnetwerk	Bureau
september	Selectie van twee netwerken, partners en thema's	Themagroep LLL
oktober	Organisatie studiebijeenkomst	Bureau / RCE Rhine Meuse
november-december	Planningsbijeenkomst met RCE's + partners	Bureau/RCE Rhine Meuse + Themagroep
2011		
januari-augustus	Ontwikkeling halffabrikaten (OERs)	Partner
september-december	Uittesten op UNESCO-scholen	UNESCO-scholen
2012		
januari-april	Uittesten op UNESCO-scholen	UNESCO-scholen
mei-juni	Evalueren bijdrage van OERs aan goed onderwijs en bijstellen van halffabrikaten (OERs) in slotbijeenkomst in partnerland	Partners in het netwerk
juli	Vaststellen halffabrikaten (OERs). Evt. advies aan overheid	Commissie op advies van Themagroep / Bureau

Voorbeeld 2: Sleutelnetwerk – 2 RCE Southern North Sea met een ander RCE		
Periode	Onderwerp	Door wie
2011		
vanaf januari	start	

Water in Mondiale Veranderingsprocessen

Waarom UNESCO?

Aanpassen aan klimaatverandering is een urgente opdracht voor onze wereld. De effecten van klimaatverandering zullen op veel terreinen merkbaar zijn. Eén van de belangrijke thema's in dit verband is water. UNESCO kan in deze context met haar brede mandaat een rol spelen door verbindingen te leggen tussen activiteiten die al gaande zijn, tussen verschillende actoren en verschillende dimensies van het vraagstuk.

Risico's en onzekerheid zijn inherent aan klimaatverandering. Het waarborgen van menselijke veiligheid wint daarom in een complexe en mondiaal veranderende wereld aan belang. Dat geldt ook voor de verschillende functies van water – economisch, sociaal en cultureel. Dimensies als de juridische verankering van wateraangelegenheden en de manier waarop water sociaal en cultureel wordt gewaardeerd, zijn hierbij belangrijke thema's. Internationaal recht kan bijvoorbeeld worden ingezet om potentiële conflicten over waterbronnen of waterlopen te voorkomen. Naast erkende economische belangen - voor de landbouw, de visserij, als natuurlijke infrastructuur voor transport - vertegenwoordigt water in verschillende samenlevingen ook verschillende sociaal-culturele waarden. (Inter)culturele sensitiviteit is daarom van cruciaal belang om waterprojecten te laten slagen. Ook aspecten als water als werelderfgoed en de bedreiging van werelderfgoed door water kunnen aandacht krijgen.

In Nederland is veel kennis en ervaring met het aanpassen van en aan een veranderende leefomgeving gevormd door water. Kennis van deze adaptatie zet Nederland internationaal in. Op het gebied van zowel natuurwetenschappen als sociaal-culturele en juridische dimensies biedt UNESCO specifieke mogelijkheden voor een verbindende rol tussen bestaande en nieuwe activiteiten op deze terreinen.

Dit thema valt vooral binnen de kerntaken *laboratory of ideas* en *clearing house* van UNESCO.

Wat gaan we doen?

Water is in Nederland van origine een onderwerp dat voornamelijk vanuit een technische invalshoek wordt benaderd. Door water aan andere thema's te koppelen kan deze blik worden verbreed en worden verbonden met de uitdagingen van een veranderende wereld.

Er worden (voorlopig) vijf subthema's onderscheiden, te weten:

- Water en recht
- Water en *governance*
- Water en economie
- Water en culturele diversiteit
- Water en *disaster security*

Een kernteam bestaande uit de Nationale UNESCO Commissie, het Nationaal Comité IHP/HWRP / *International Hydrological Programme-Hydrology and Water Resources Programme* en het UNESCO-IHE *Institute for Water Education* in Delft zal voor deze subthema's op zoek gaan naar partners voor samenwerking. De gedachte is dat voor elk subthema een (of meerdere) partners mede-eigenaar van dit subthema willen worden. Een bijeenkomst over Water en Recht die in september 2010 wordt georganiseerd bij UNESCO-IHE fungeert als een blauwdruk hoe soortgelijke organisaties betrokken kunnen worden. De subthema's kunnen op verschillende manier worden uitgewerkt, maar de basis is dat de notie van water wordt verbreed.

Centrale vraag

Welke relatie bestaat er, in het licht de uitdagingen van een veranderende wereld, tussen water en het betreffende subthema, i.c. recht, *governance*, economie, culturele diversiteit, *disaster/security*?

Doelstelling

Het voor het voetlicht brengen van een aantal verbindende aspecten rondom water en daardoor bijdragen aan de UNESCO-doelstelling een rol te spelen bij het realiseren van duurzame oplossingen voor watergerelateerde problemen in het kader van klimaatverandering.

Resultaten

De vormgeving kan per subthema verschillen en wordt door het kernteam in overleg met de beoogde partnerinstelling bepaald. Gedacht wordt aan een expert bijeenkomst, een activiteit voor een breder (studenten)publiek of een lezingenreeks.

Voor de disseminatie van de resultaten van de bijeenkomsten of activiteiten zullen alle subthema's resulteren in een rapport of publicatie o.i.d. waarin conclusies en aanbevelingen voor mogelijke vervolgactiviteiten en verdere uitwerking worden gegeven, zodat over de duur van de komende twee jaar een overzicht ontstaat van de verbindende aspecten.

Doelgroep

Waterdeskundigen, studenten - bijvoorbeeld hydrologie, economie en/of recht (zowel nationaal als internationaal) -, kennisinstellingen en waterschappen, de Nederlandse overheid (specifiek de Ministeries van Verkeer en Waterstaat; Economische Zaken; Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid) en UNESCO Parijs.

Met welke partners?

Een kernteam is geformeerd bestaande uit de Nationale UNESCO Commissie, het Nationaal Comité IHP-HWRP en het UNESCO-IHE, dat een coördinerende rol speelt bij de vijf subthema's en de activiteiten. De werkgroep die dit thema heeft voorbereid wordt nauw betrokken bij de nadere invulling en uitwerking van de activiteiten.

Het *International Hydrological Programme* (IHP) is UNESCO's internationaal wetenschappelijk samenwerkingsprogramma voor wateronderzoek, *water resource management*, onderwijs en capaciteitsopbouw. Het is het enige breed gedefinieerde wetenschapsprogramma voor water binnen het systeem van de Verenigde Naties. Iedere lidstaat betrokken bij dit programma heeft een Nationaal Comité IHP.

Het UNESCO-IHE *Institute for Water Education* is opgericht in 2003. Het verricht onderzoek, onderwijs en capaciteitsopbouwactiviteiten op het gebied van water, milieu en infrastructuur. Het instituut is gevestigd in Delft en is eigendom van alle lidstaten van UNESCO. Het is opgezet als een zogenoemd categorie I instituut gezamenlijk door UNESCO en de Nederlandse regering.

Tevens heeft overleg plaats met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschap (KNAW). De Akademie zal via de *Inter Academy Council* (IAC) in de komende jaren een serie studies uitbrengen over water/watermanagement. Verkend wordt op welke subthema's een gezamenlijk programma mogelijk is.

Daarnaast worden per subthema mogelijke andere partnerinstellingen benaderd, met de vraag of zij in samenwerking met het kernteam de uitwerking van dit subthema willen verzorgen.

Tijdschema

Periode	Onderwerp	Door Wie
2010		
mei	Verkennen mogelijkheden samenwerking kernteam	Commissie / Bureau
mei-juli	Oriëntatiegesprekken met mogelijke partnerinstellingen	Kernteam
mei-september	Voorbereiden eerste bijeenkomst Water en recht, bij UNESCO-IHE	Kernteam
juli-augustus	Opstellen planning voor de vier overige subthema's	Kernteam
augustus-december	Uitwerking van een tweede subthema	Kernteam
oktober-december	Disseminatie resultaten eerste subthema	Kernteam
2011		
januari-februari	Uitwerking van een derde subthema	Kernteam
januari-april	Disseminatie resultaten tweede subthema	Kernteam
maart- juli	Disseminatie resultaten derde subthema	Kernteam
april-juni	Uitwerking van een vierde subthema	Kernteam
juni-september	Disseminatie resultaten vierde subthema	Kernteam
september-december	Uitwerking van een vijfde subthema	Kernteam
2012		
januari-maart	Disseminatie resultaten vijfde subthema	Kernteam
maart-juni	Afronding thema – overzicht van verschillende deelonderwerpen	Commissie / Bureau

UNESCO in (Post-)Conflict en Post-Disaster Situaties

Waarom UNESCO?

Tal van organisaties zijn actief bij de hulp tijdens en na gewapende conflicten en rampen. Er is zowel nationaal als internationaal veel aandacht voor de doeltreffendheid van dergelijke internationale ondersteuning: wat werkt wel, wat werkt niet en waarom is dit zo. Er zijn veel *lessons learned*, maar die worden nog onvoldoende systematisch met elkaar in verband gebracht. Hierdoor worden vaak dingen herhaald in plaats van dat er een stap voorwaarts wordt gezet. In veel *(post-)conflict* situaties is er geen duidelijk eind gekomen aan het gewapende conflict, zodat er een reëel risico van betrokkenheid bij het conflict en een verdenking van partijdigheid ontstaat. Ook UNESCO is steeds vaker betrokken bij *(post-)conflict* en *post-disaster* situaties, zowel als het gaat om (herstel van) vernield erfgoed als bij herstel van de onderwijs- en informatie-infrastructuur. Daarom heeft de organisatie een domeinoverschrijdend platform in het leven geroepen om adequaat te kunnen handelen in *(post-)conflict* en *post-disaster* situaties.

Dit onderwerp valt voornamelijk in de kerntaken *laboratory of ideas* en *clearing house* van UNESCO.

Centrale vraag

De centrale vraag is of er een eenduidige aanpak voor duurzame wederopbouw in de praktijk denkbaar is. Hoe en wanneer spelen onderwijs, wetenschap, media en cultuur en rol? Welke spelers zijn erbij betrokken, en wie beslist wat, wanneer en waarom? Het is de bedoeling om een aanzet te geven tot een blauwdruk die algemene geldigheid heeft. Hierbij wordt er UNESCO-breed te werk gegaan en zal er naar verbindingen gezocht worden tussen de verschillende domeinen:

Cultuur is steeds vaker bewust het doelwit van gewapend conflict om zo de identiteit van een bepaalde groep mensen te treffen. Daarom is het herstel van respect voor elkaars cultuur essentieel, en dan cultuur in de brede zin. Het herstellen van beschadigd cultureel erfgoed, het zorgen voor een gemeenschappelijk belang en het ontwikkelen van interculturele gevoeligheid, vooral onder jongeren, zijn belangrijke punten voor UNESCO. De wederopbouw van de brug van Mostar is hiervan een goed voorbeeld.

De aanwezigheid van kennis is essentieel voor de toekomst van een land, en al helemaal als het gaat om de wederopbouw ervan. *Onderwijs* is daarom ook cruciaal. Veel landen die getroffen zijn door een conflict of een ramp geven dan ook voorrang aan het herstel van onderwijsstructuren voor hun kinderen. Het geeft routine aan het leven, hoop voor de toekomst maar komt ook tegemoet aan andere belangrijke behoeften zoals het bevorderen van een gevoel van veiligheid en gezamenlijkheid. Op de grens van cultuur en onderwijs speelt de keuze van de onderwijstaal/talen daarbij een belangrijke rol.

Het bestaan van onafhankelijke *media* is wezenlijk voor het verspreiden van onpartijdig nieuws. Samenwerking tussen media in conflictgebieden en daarbuiten speelt een belangrijke rol. Een ander belangrijke factor is het implementeren van nieuwe mediawetgeving ter bevordering van de vrijheid van meningsuiting. UNESCO heeft op dit gebied projecten lopen in Angola, Zuidoost-Europa, het Midden-Oosten en Afghanistan.

Wetenschappen spelen een belangrijke rol in het versterken van netwerken en samenwerking op het gebied van ramppreventie en het herstellen van bijvoorbeeld cultuurgoederen en biodiversiteit. Het voorkomen van braindrain is van groot belang voor de duurzaamheid van het herstel.

In relatie tot natuurrampen speelt de *Intergovernmental Oceanographic Commission* een belangrijke rol in de implementatie van de *early warning systems*. UNESCO heeft dit in de Stille Oceaan gerealiseerd, en alert gereageerd tijdens de 2004 tsunami in de Indische Oceaan.

Wat gaan we doen?

Het is de bedoeling om *lessons learned* bijeen te brengen, dus om bestaande ervaringen te inventariseren en te evalueren. *(Post-)conflict* en *post-disaster* situaties zullen daarbij apart worden behandeld, aangezien deze onderwerpen ieder een specifieke aanpak vereisen. Per onderwerp wordt een *case study* voorgesteld.

De voorgestelde *case study* voor *(post-)conflict* is de wederopbouw in Afghanistan. Deze casus is gekozen omdat zowel UNESCO als Nederland al een aantal jaren in dit land actief zijn op het gebied van culturele en educatieve (weder)opbouw met het oog op stabilisering van het land. Er is dus veel studiemateriaal en veel recent opgedane ervaring voorhanden. Bovendien kan worden aangehaakt bij de resultaten van eerdere projecten van de Commissie over de rol van cultuur in *(post-)conflict* situaties. Ook is een aantal andere relevante UNESCO-lidstaten actief betrokken bij de wederopbouw in de betreffende sectoren. Het is dan ook de bedoeling om andere Nationale Commissies van die landen, zoals Canada en Duitsland, bij het thema te betrekken. Tegelijkertijd realiseert de Commissie zich dat de huidige situatie in Afghanistan uiterst instabiel is. Daarom zal over de invulling van de casus overleg worden gevoerd met de betrokken ministeries.

In eerste instantie wordt samenwerking gezocht met de UNESCO-Commissies van de Antilliaanse eilanden voor een *case-study* over het onderwerp *post-disaster*. Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden hebben jaarlijks te maken met overlast van het orkaanseizoen zonder dat er sprake is van een duidelijke, structurele aanpak. Er zal nog onderzocht worden welk eiland de beste casus biedt. Samenwerking met de genoemde Caraïbische eilanden is ook gewenst in het kader van de op handen zijnde nieuwe staatkundige situatie. Mocht blijken dat er niet voldoende materiaal aanwezig is voor een *case study*, dan zal een ander gebied worden gekozen.

Middel

Er zal worden begonnen met een literatuuronderzoek, gevolgd door interviews en een eerste, kleine bijeenkomst van deskundigen. Na deze bijeenkomst zal bepaald worden wat de beste manier is om door te gaan en wat de bijbehorende producten zijn.

Doelstelling

Via gerichte vragen zullen de *lessons learned* worden achterhaald. Een analyse van de *lessons learned* zal bijdragen aan een duidelijker beeld over de effecten van de gekozen manier van wederopbouw. Dit kan leerzame resultaten opleveren voor zowel voor de Nederlandse publieke en private hulpverlening als voor de internationale gemeenschap.

Resultaten

1. *lessons learned* en *best practices* in *(post-)conflict* situaties bijeengebracht naar aanleiding van geselecteerde *case study*. Analyse en conclusies zijn gepubliceerd.
2. *lessons learned* en *best practices* in *post-disaster* situaties bijeengebracht naar aanleiding van de geselecteerde *case study*. Analyse en conclusies zijn gepubliceerd.

Doelgroep

De experts in het veld (zowel in het binnen- als buitenland), de Nederlandse overheid en het UNESCO-secretariaat.

Met welke partners?

Binnen Nederland de beleidsmakers, relevante deskundigen in het veld en de medefinancieringsorganisaties, zoals onder andere Oxfam Novib, Cordaid en Hivos. Ook kan gedacht worden aan Free Voice. Verder is het *Cultural Emergency Response* programma van het Prins Claus Fonds een relevante partner. Tenslotte zullen de relevante Nationale UNESCO Commissies worden betrokken (Duitsland, Canada, Aruba, Curaçao, Sint Maarten, UNESCO-contacten BES-eilanden).

Tijdschema

Periode	Onderwerp / (Post)-Conflict	Door Wie
2010		
juni-december	Literatuuronderzoek breed / <i>best practices</i>	Bureau / Stagiaire
	<i>Best practices post-conflict</i> , specifiek voor geselecteerde <i>case study</i>	Bureau / Stagiaire
september-november	Opstellen vragenlijst	Commissie / Bureau / Stagiaire
november-december	Afnemen interviews	Bureau / Stagiaire
2011		
januari	Afnemen interviews	Bureau / Stagiaire
februari-maart	Kleine bijeenkomst met betrokken NatComs	Commissie / Bureau / Stagiaire
maart-april	Uitkomsten verwerken en bepalen beste manier om deze verder uit te werken	Commissie / Bureau / Stagiaire
april-juni	Verdieping <i>best practices / lessons learned</i> , specifiek voor geselecteerde <i>case study</i>	Bureau / Stagiaire
juni	Product <i>best practices / lessons learned</i> met speciale aandacht voor geselecteerde <i>case study</i> [dit kan een bijeenkomst, publicatie, etc. zijn – afhankelijk van bevindingen eerder in het traject]	Commissie / Bureau / Stagiaire

Periode	Onderwerp / Post-Disaster	Door Wie
2011		
juni-december	<i>Best practices post-disaster</i> , specifiek voor geselecteerde <i>case study</i>	Bureau / Stagiaire
november-december	Afnemen interviews	Bureau / Stagiaire
2012		
januari-februari	Uitkomsten verwerken en bepalen beste manier om deze verder uit te werken	Commissie / Bureau / Stagiaire
februari-april	Verdieping <i>best practices / lessons learned</i> , specifiek voor geselecteerde <i>case study</i>	Bureau / Stagiaire
mei	Product <i>best practices / lessons learned</i> met speciale aandacht voor geselecteerde <i>case study</i> [dit kan een bijeenkomst, publicatie, etc. zijn – afhankelijk van bevindingen eerder in het traject]	Commissie / Bureau / Stagiaire

Duurzame Toegang tot Informatie

Waarom UNESCO?

Dankzij nieuwe technologieën is het delen van informatie mogelijk op een schaal en met een snelheid die vroeger ondenkbaar waren. Informatie- en communicatietechnologieën (ICTs) kunnen veel doelen die UNESCO nastreeft helpen realiseren, zoals democratisering, armoedevermindering, internationale samenwerking en wereldwijde deelname aan onderwijs en cultuur. Informatie is er in vele soorten: publicaties en data, onderwijsmateriaal, erfgoed of grijze literatuur (rapporten, vlugschriften en dergelijke zonder ISBN- of ISSN-nummer). Op al deze gebieden dwingt de technologische ontwikkeling de betrokken partijen tot nieuwe positiebepalingen.

In de praktijk zijn er veel obstakels voor het realiseren van de grote potentie van ICTs. Sommige van die obstakels, zoals een stabiele technische infrastructuur, vallen buiten het domein van UNESCO. Op andere terreinen (*standard setting*, agenderen van vraagstukken, informatie uitwisselen) kan UNESCO een goede rol spelen.

UNESCO heeft een goede naam en bijgevolg een sterke *convening power*, een wereldwijd bereik, toegang tot Lidstaten en een mandaat verankerd in mensenrechten en universele waarden. Ook de breedte van het mandaat is een pluspunt: de Organisatie heeft recht van spreken op alle hier relevante gebieden: wetenschap, informatie, cultuur en onderwijs. Maar vooral dat globale bereik is van belang: bredere toegang tot de wetenschap is cruciaal voor minder geprivilegieerde landen, maar de stem van de minder geprivilegieerde landen wordt niet gehoord in de gremia die hierover beslissingen nemen. Dit ontwikkelingsaspect dient in de activiteiten van de Commissie rond duurzame toegang een bijzonder accent te krijgen.

Regeringsbeleid is in toenemende mate gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Belangenverenigingen, journalisten en individuele burgers dienen toegang te hebben tot dit onderzoek en de data – niet alleen omdat het gefinancierd is met belastinggeld, maar ook omdat zij in staat moeten zijn om overheidshandelen kritisch te volgen. Toegang tot informatie is een grondslag van een democratische samenleving. UNESCO is zich ervan bewust dat het waarborgen van de vrije toegang tot en het delen van kennis en informatie tot de kerntaken behoort die zij bij haar oprichting op zich heeft genomen.

Centrale vraag

Hoe kan UNESCO bijdragen om de mogelijkheden die technologische innovaties bieden voor brede toegang tot informatie, in de praktijk ook werkelijkheid te laten worden?

Hierbij is een onderscheid tussen *Open Access* (OA) en *Permanent Access* (PA) nodig:

A: Open Access behelst primair wetenschappelijke publicaties. Het wetenschappelijk publiceren is in beweging door de komst van OA-tijdschriften (waarbij naar nieuwe 'verdienmodellen' wordt gezocht) en het ontstaan van mengvormen tussen OA en 'traditioneel' publiceren. Alles wijst erop dat het wetenschappelijk uitgeven nu in een overgangsfase verkeert. Voor onderzoek betaald uit publieke middelen zijn in Nederland de bestuurders 'om', blijkens de positieve houding van onder andere de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek. (NWO), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Maar zolang de OA-tijdschriften nog geen stevige positie in de *rankings* hebben, kiest de individuele onderzoeker vaak nog voor *Science* en *Nature*. In deze transitieperiode zijn drie dingen nodig:

1. de theoretische instemming met OA moet vertaald worden naar daden: wetenschappelijke instellingen werken op verschillende snelheden: zo overweegt de Erasmus Universiteit Rotterdam OA op korte termijn verplicht te stellen; andere instellingen zijn minder voortvarend;
2. het instellen van *repositories* bij instellingen, ook in minder geprivilegieerde landen. De praktijk wijst uit dat ook de toptijdschriften geen bezwaar maken tegen deze vorm van het delen van informatie;
3. *author's fees* mogen het publiceren van wetenschappers in minder geprivilegieerde landen niet in de weg zitten. In internationale samenwerkingsprojecten moet het oormerken van fondsen hiervoor standaard worden. De hiermee gemoeide bedragen zijn niet groot; uitgevers hebben immers al aangepaste tarieven voor auteurs uit minder geprivilegieerde landen.

Wat gaan we doen?

Middel

Een expertmeeting over OA, UNESCO en de wetenschap in minder geprivilegieerde landen. Deze bijeenkomst heeft een primair Nederlandse doelgroep, maar het streven is de resultaten van de bijeenkomst door de deelnemende instellingen onder hun internationale zusterorganisaties te laten verspreiden.

Indien onderwerp en doelstelling overeenstemmen met de plannen van het UNESCO Secretariaat op het gebied van OA, dan kan de bijeenkomst een internationaal vervolg krijgen, mogelijk georganiseerd in Parijs.

Doelstelling

De Nederlandse (of internationale) spelers in de OA-arena sensibiliseren voor de noden van de wetenschap in minder geprivilegieerde landen en onderzoeken of UNESCO vanuit haar specifieke mandaat een grotere bijdrage kan spelen aan het realiseren van OA.

Resultaten

1. Advies over de visie van de regering op de wetenschappelijke informatievoorziening;
2. Conclusies van nationale (en eventueel internationale) bijeenkomst duidelijk en aantrekkelijk gepresenteerd en verspreid onder de doelgroep. De conclusies worden meegenomen bij het opstellen van de nieuwe strategie van het UNESCO Secretariaat op het gebied van Open Access.

Doelgroepen

Beleidsmakers bij organisaties als NWO, KNAW en Stichting Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen en Ontwikkelingslanden (WOTRO); vertegenwoordigers van wetenschappelijke uitgevers en bewaarinstellingen (bibliotheken, organisaties als SURF (samenwerkingsorganisatie voor universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten op het gebied van ICT-innovaties) en DANS (*Data Archiving and Networked Services*)).

Met welke partners?

Behalve de bovengenoemde: paraplu-instellingen als *International Federation of Library Associations (IFLA)*, *European Science Foundation*, *Council of Scientific Editors*, *International Publishers Association*, *International Council for Scientific and Technical Information (ICSTI)*, *International Council for Science (ICSU)*, *International Network for the Availability of Scientific Publications (INASP)*, *SPARC Europe*.

Bij 'internationalisering' van het project worden ook buitenlandse zusterorganisaties van NWO, KNAW, WOTRO, SURF en DANS mogelijke projectpartners, alsmede geïnteresseerde Nationale UNESCO Commissies.

B: Permanent Access. De wetenschappen ontwikkelen zich razendsnel, en artikelen zijn vaak maar korte tijd actueel in de onderzoeksgemeenschap. Daarom is het probleem van de duurzaamheid in de OA-discussie niet nadrukkelijk aan de orde. Maar de *records of science* zijn een belangrijk onderdeel van het documentair erfgoed dat duurzaam moet worden opgeslagen. *Permanent Access* (PA) is een probleem dat ook speelt op het gebied van (analoge en digitale) data. De noodzaak van het delen van wetenschappelijke data is breed erkend, maar realisatie is niet altijd eenvoudig. Behalve belangrijke technische problemen die buiten het domein van UNESCO liggen, zijn er organisatorische en politiek-ethische problemen:

1. in de Westerse wereld is er vaak wel subsidie voor digitalisering, maar worden de kosten om die data beschikbaar te houden onderschat.
2. werkverdeling op nationaal en internationaal vlak. Hiermee hangt samen het complexe probleem van selectie. Bij deze problematiek is het meewegen van de belangen van minder geprivilegieerde landen weer cruciaal.
3. Wanneer mogen of moeten erfgoedinstellingen, wetenschappers en overheden data achterhouden, wanneer niet? Soms is de weigering om (onmiddellijk) te delen terecht; onderzoekers mogen door hen verzamelde data allereerst reserveren voor zichzelf of voor hun groep; vrijelijk delen kan op gespannen voet staan met privacy of staatsveiligheid. Maar veel landen houden informatie achter de hand omdat zij zaken voor hun burgers wensen te verbergen.

Het werk dat hier verricht moet worden is vooral agendazettend richting overheden. UNESCO heeft daarvoor al belangrijk werk geleverd met het Charter Digitaal Erfgoed van 2003. Het Charter is een bondig instrument dat landen bewust maakt van de problemen en de noodzaak van samenwerking. Juist door die bondigheid is het nog niet verouderd. Meer concrete uitwerking ontving het Charter in de in dezelfde tijd door de Nationale Bibliotheek van Australië opgestelde *Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage*.

Wat gaan we doen?

Middel

Organiseren van een workshop over het Charter Digitaal Erfgoed en de recentste ontwikkelingen op het gebied van *permanent access* in het kader van de Wereldconferentie *Memory of the World* in Warschau, voorjaar 2011. Op deze bijeenkomst discussiëren experts over de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van bewaren en beschikbaar stellen van documentair erfgoed.

Doelstelling

Het vervaardigen van een addendum bij de *Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage*, waarbij de nieuwste ontwikkelingen en *good practices* op het gebied van duurzaam bewaren van digitaal en gedigitaliseerd materiaal worden gepresenteerd.

Al naar gelang de uitkomsten van dit werk kunnen met *like-minded* landen voorstellen aan UNESCO gedaan worden voor verdere *standard setting* op het gebied van duurzaam bewaren.

Resultaten

1. met partners *Addendum Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage* geschreven en verspreid;

2. mogelijk: advies, via Nederlandse overheid aan UNESCO over verdere *standard setting* op het gebied van duurzaam bewaren.

Doelgroepen

Professionals bij bewaarinstellingen; overheden.

Met welke partners?

De Nederlandse en Poolse *Memory of the World* Nationale Comités. In deze Comités zijn de grote bewaarinstellingen van het land doorgaans vertegenwoordigd; IFLA, *International Council on Archives* (ICA) en andere relevante parapluorganisaties; Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid, SURF en DANS en soortgelijke instellingen in andere landen.

Tijdschema

Activiteit 1: Open Access		
Periode	Onderwerp	Door Wie
2010		
juni-september	Mobiliseren partners	Themagroep / Bureau
oktober-november	Voorbereiding nationale expert meeting	Themagroep / Bureau
november	advisering aan Nederlandse overheid over <i>Kabinetvisie op de Wetenschappelijke Informatievoorziening</i>	Commissie/Themagroep
november	Nationale expert meeting (met enige deelnemers uit minder geprivilegieerde landen)	Commissie / Themagroep / Bureau
2011		
januari-april	Verspreiden resultaten bijeenkomst aan Nationale overheid, UNESCO Secretariaat, andere Nationale UNESCO Commissies en zusterorganisaties van NWO, KNAW, SURF en DANS.	Commissie / Themagroep / Bureau
2012		
januari-april	Medewerking voorbereiding internationale bijeenkomst	Bureau / Themagroep / UNESCO Parijs
mei	Internationale bijeenkomst	Commissie / Themagroep / Bureau / UNESCO Parijs
juni-september	Verspreiden resultaten internationale bijeenkomst	Bureau / UNESCO Parijs

Activiteit 2: Permanent Access		
Periode	Onderwerp	Door Wie
2010		
september-december	Mobiliseren partners	Themagroep / Bureau / Commissie
2011		
januari-mei	Organiseren workshop (<i>best practices</i> identificeren, sprekers uitnodigen)	Themagroep / Bureau / MoW NatCom
mei	Workshop op <i>Memory of the World</i> Congres	Commissie / Themagroep / Bureau / MoW NatCom
juni-december	Ondersteuning schrijfproces <i>Addendum Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage</i>	Themagroep / MoW NatCom / Bureau
2012		
januari-maart	Ondersteuning schrijfproces <i>Addendum Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage</i>	Themagroep / Bureau
april-december	Dissemineren <i>Addendum Guidelines</i>	Themagroep / Bureau / Commissie / UNESCO Parijs

Cultuurconventies

In de Strategische Inleiding van de Instructie voor de 35ste Algemene Conferentie heeft de Nederlandse regering aangegeven consolidatie van de bestaande UNESCO cultuurconventies als prioriteit voor UNESCO te zien. De Nationale UNESCO Commissie draagt bij aan implementatie en ratificatie door diverse activiteiten rond de Conventies te ontplooiën, zoals informatiebijeenkomsten en advisering. Ook kan zij activiteiten van andere organisaties op dit gebied ondersteunen.

Diversiteit van cultuuruitingen

Nederland is recentelijk toegetreden tot UNESCO's 2005 *Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*; beleidsmakers zijn nog zoekende naar de wijze waarop Nederland vorm geeft aan zijn bijdrage tot het programma – zo moet bijvoorbeeld nog een nationaal focuspunt voor het verdrag aangewezen worden. De Commissie stimuleert de gedachteontwikkeling door mee te werken aan de reguliere 'periodieke bijeenkomsten' die het Ministerie van OCW rond het verdrag organiseert. De Commissie stimuleert kwalitatief goede activiteiten rond de Conventie die ondernomen worden door het professionele veld en houdt interesse voor de Conventie warm bij relevante organisaties zoals Boekmanstichting en Raad voor Cultuur.

De Commissie werkt op dit onderwerp samen met de NJR (voorheen Nationale Jeugdraad). De NJR adviseert overheden en andere organisaties over jeugdbeleid. De raad selecteert twee UNESCO-jongerenvertegenwoordigers die Nederlandse jongeren informeren over UNESCO. Zij vertegenwoordigen Nederland tijdens UNESCO's Jeugdforum dat plaatsvindt in de schaduw van de Algemene Conferentie. De NJR heeft voor de komende periode de onderwerpen de diversiteit van cultuuruitingen als een van zijn UNESCO-speerpunten gekozen.

Immaterieel erfgoed

Nederland zal op korte termijn UNESCO's 2003 *Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage* ratificeren. Immaterieel erfgoed is in Nederland in opkomst. Het aantal vragen om informatie over het verdrag door overheden en 'draggers' van immaterieel erfgoed neemt toe. De Commissie beantwoordt vragen en verleent medewerking aan activiteiten van de immaterieel erfgoedsector en in de media. Zij houdt voeling bij de ontwikkelingen rond de Conventie, onder andere door deelname aan vergaderingen van het Intergouvernementeel Comité.

De Commissie wil op verzoek van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een conferentie organiseren om de betekenis en de waarde van immaterieel erfgoed te verduidelijken aan Nederlandse politici, bestuurders en beleidsmakers. Deze activiteit vindt plaats in het kader van de voorgenomen ratificatie van de Conventie Immaterieel Cultureel Erfgoed. Voorwaarde is dat de benodigde middelen beschikbaar zijn.

De Commissie werkt op dit onderwerp samen met de NJR die het thema immaterieel erfgoed als een van zijn UNESCO-speerpunten heeft gekozen.

Werelderfgoed

De 1972 Werelderfgoedconventie is het vlaggenschip van UNESCO. Nederland heeft de laatste jaren veel aandacht besteed aan de implementatie van dit verdrag, vooral in de periode dat het zitting had in het Werelderfgoedcomité (2003-2007). De Nationale Commissie was hierbij nauw betrokken. Binnen Nederland is er ook steeds meer aandacht voor een gestructureerde aanpak van het nationale Werelderfgoed. Belangrijke onderwerpen op dit moment zijn de relatie tussen

klimaatverandering en Werelderfgoed, en de toekomst van de Conventie: welke stappen zijn nodig om het succes van de Conventie te (blijven) garanderen? Verder staat ook de samenwerking met andere verdragen, zoals immaterieel cultureel erfgoed (2003) en de 1954 Haagse Conventie, op het programma en is er speciale aandacht voor erfgoed in *(post-)conflict* situaties.

De Commissie beantwoordt vragen over de Conventie en adviseert de overheid over de koers op dit gebied, zowel nationaal als internationaal. Daarom is het essentieel dat de kennis over dit onderwerp wordt bijgehouden, onder meer door het bijwonen van reguliere zittingen van het Werelderfgoedcomité. Tijdens deze bijeenkomsten is het mogelijk om via Europese en andere vertegenwoordigers in het Comité Nederlandse inbreng te hebben. Bovendien zijn er sessies die open zijn voor alle lidstaten, zoals die over de toekomst van de Conventie. Daaraan kan Nederland zelfstandig deelnemen.

De Commissie is adviserend lid van het Platform Werelderfgoed. In dit Platform zijn alle Nederlandse Werelderfgoedsites verenigd en wordt er gewerkt aan een gemeenschappelijk beleid naar buiten.

Bestrijding illegale handel in cultuurogoederen

Nederland is recentelijk toegetreden tot UNESCO's 1970 *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property*. Het doel van dit verdrag is cultureel erfgoed wereldwijd te beschermen, illegale handel erin te bestrijden, en teruggave ervan aan rechtmatige eigenaren te stimuleren. Op dit moment werkt de Commissie samen met de overheid aan een communicatiestrategie om dit verdrag goed op het netvlies van het professionele veld te krijgen.

Bescherming cultureel erfgoed tijdens gewapend conflict

De 1954 *Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict*, ook wel de Haagse Conventie genoemd, gaat over de bescherming van cultuur ten tijde van een gewapend conflict. Nederland zit op dit moment in het Comité dat de uitvoering bewerkstelligt van het 1999 Tweede Protocol bij dit verdrag. Er is mede hierdoor veel aandacht voor dit onderwerp binnen Nederland. De Commissie volgt de ontwikkelingen rond de Haagse Conventie vooral in relatie tot het thema UNESCO in *post-conflict* en *post-disaster* situaties.

Verder is de Commissie adviserend lid van Nationaal Comité *Blue Shield*. Deze organisatie komt voort uit de Haagse Conventie en richt zich op de bescherming van Nederlands cultureel erfgoed tegen de bedreigingen die het gevolg zijn van natuurrampen, molest en militaire handelingen, en op het organiseren van nationale en internationale hulp.

Bescherming cultureel erfgoed onder water

Nederland heeft UNESCO's 2001 *Convention on the Protection of Underwater Cultural Heritage* vooralsnog niet geratificeerd, omdat Nederland (evenals veel andere lidstaten) het vrije gebruik van de zee belangrijker acht dan de wereldwijde bescherming van cultureel erfgoed onder water. Erfgoed onder water is door geldende zeerechtverdragen onvoldoende beschermd. Het 2001 verdrag beoogt door internationale samenwerking een adequate bescherming van onderwater erfgoed wereldwijd te garanderen.

Het professionele veld in Nederland doet een klemmend beroep op de Commissie ratificatie van het 2001 UNESCO verdrag dichterbij te brengen tot behoud van het erfgoed onder water. In andere (Europese) landen bestaat eenzelfde beweging. Vooral in het Verenigd Koninkrijk hebben

deskundigen zich verenigd. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed bereiden een notitie voor waarin het formele Nederlandse standpunt over de wenselijkheid van ratificatie (opnieuw) wordt gewogen.

Overige lopende activiteiten

Bio-ethiek

UNESCO heeft een belangrijke taak als *standard setter*. In de afgelopen periode heeft de Organisatie diverse normstellende instrumenten op het terrein van bio-ethiek ontwikkeld, zoals de 2005 *Universal Declaration on Bioethics and Human Rights*, de 2003 *International Declaration on Human Genetic Data* en de 1997 *Universal Declaration on the Human Genome and Human Rights*. Tijdens de 34ste Algemene Conferentie in oktober 2007 benadrukten lidstaten dat UNESCO zich veel meer dient in te zetten voor implementatie van deze instrumenten dan nieuwe te ontwikkelen. Daarnaast vervult UNESCO met de *Global Ethics Observatory* (GEO) een rol als internationaal *clearing house* voor ethische kwesties.

De 2005 *Universal Declaration on Bioethics and Human Rights* propageert de instelling van onafhankelijke, multidisciplinaire ethiekcommissies op nationaal, regionaal en lokaal niveau. Deze bio-ethiek commissies versterken de rol van UNESCO als *clearing house*. Daarnaast zijn zij belangrijke intermediaire organen voor de implementatie van de normatieve instrumenten. Echter, in een meerderheid van de lidstaten bestaan dergelijke commissies op dit moment nog niet. Het *Assisting Bioethics Committees (ABC)-project* stelt zich als doel om te adviseren bij het opzetten en goed laten functioneren van nationale ethiekcommissies.

Nederland levert via de Nationale UNESCO Commissie een concrete bijdrage aan implementatie van normstellende instrumenten. Een van de leden van de Nationale UNESCO Commissie participeert in het ABC-project.

Universele Verklaring Ethiek en Klimaatverandering

In oktober 2009 hebben de lidstaten van UNESCO tijdens de 35^e Algemene Conferentie een voorstel aangenomen om de haalbaarheid voor het opstellen van een Universele Verklaring Ethiek en Klimaatverandering te onderzoeken. Daartoe voert het secretariaat van UNESCO regionale consultaties uit. Begin juli 2010 zal in Parijs een bijeenkomst plaatsvinden voor lidstaten uit de kiesgroep Europa en Noord-Amerika.

De Nationale UNESCO Commissie heeft vanuit verschillende gremia deskundigen bijeengebracht en gevraagd te reageren op het voorstel voor deze Universele Verklaring. Zij heeft hun oordeel vastgelegd in een advies aan de Nederlandse regering en aan UNESCO.

Nederlandse deskundigen waarderen het rapport van UNESCO's *World Commission on Ethics of Scientific Knowledge and Technology* (COMEST) vanwege de weergave van het brede scala aan ethische implicaties van klimaatverandering. Zij zijn echter niet onverdeeld enthousiast over het idee om snel een Universele Verklaring Ethiek en Klimaatverandering op te stellen, omdat daarvoor nog onvoldoende wetenschappelijke basis is. Zij bevelen verdere reflectie aan alvorens te besluiten tot het opstellen van een verklaring.

De Commissie schat evenwel in dat de lidstaten van UNESCO op korte termijn een Universele Verklaring Ethiek en Klimaatverandering zullen willen opstellen. Uitgaande van deze realiteit adviseert zij dat Nederland deelneemt aan het ontwerpproces om zodoende de aandacht te vestigen op voor Nederland belangrijke onderwerpen voor de verklaring. De Nederlandse overheid heeft over de wenselijkheid van een verklaring nog geen formeel standpunt ingenomen.

Dit onderwerp valt binnen de kerntaken *laboratory of ideas* en *standard setter* van UNESCO.

UNESCO-scholen

UNESCO's *Associated Schools Project (ASP)* netwerk, bestaande uit ongeveer 9000 scholen verspreid over 180 landen, is een uitstekend instrument om UNESCO-waarden onder de aandacht te brengen van een breed publiek – vooral de jeugd. De Nationale UNESCO Commissie heeft een UNESCO-schoolprofiel ontwikkeld voor scholen die zich sterk willen maken voor vrede en mensenrechten, wereldburgerschap, intercultureel leren en duurzame ontwikkeling. In samenwerking met het Europees Platform, dat zich inzet voor internationalisering binnen met name het voortgezet onderwijs, alsmede met andere coördinerende organisaties is een organisatiestructuur opgezet voor het begeleiden van scholen bij de invulling van het UNESCO schoolprofiel. De Commissie streeft naar 30 UNESCO-scholen in Nederland, verdeeld over verschillende onderwijssectoren. Deze scholen worden bij UNESCO voorgedragen als deelnemers in het Associated Schools Project (ASP).

De Commissie wil actief deelnemen aan de Euro-Arabische dialoog tussen Nationale Commissies. De voorkeur gaat uit naar samenwerking tussen Nederlandse en Marokkaanse UNESCO scholen.

Stand van zaken

De Projectgroep UNESCO-scholen is in een evaluerende vergadering tot de volgende conclusies gekomen:

1. de beoogde aantallen (30 scholen) zijn niet gehaald: met de toewijzing van de scholen in de tweede ronde zijn er nu 20 scholen.
2. De UNESCO scholen zullen een (centrale) rol gaan spelen bij de uitwerking van het thema Een Leven Lang Leren.

Relevante partijen

Nationale UNESCO Commissie, Europees Platform, CINOP (onafhankelijk, nationaal en internationaal onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van opleiden en ontwikkelen), SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Edventure (vereniging van onderwijs adviesbureaus), Scholenberaad UNESCO-scholen Voortgezet Onderwijs, UNESCO-scholenberaad Regionale Opleidingscentra en Hogescholen, UNESCO (ASPunit, Parijs).

UNESCO-leerstoelen

UNESCO heeft met de UNESCO-leerstoelen en het UNITWIN-netwerk krachtige instrumenten om Noord-Zuid en Zuid-Zuid samenwerking en capaciteitsopbouw op het gebied van hoger onderwijs te bevorderen. Om de kwaliteit van het netwerk te vergroten heeft de Uitvoerende Raad van UNESCO in april 2007 besloten om een nieuwe generatie leerstoelen te creëren. Hiervoor zijn, mede met input van de Nederlandse Nationale UNESCO Commissie, nieuwe criteria opgesteld. Leerstoelen moeten binnen de UNESCO prioriteiten vallen, geïntegreerd worden in een netwerk, duurzaam zijn en Noord-Zuid en/of Zuid-Zuid samenwerking bevorderen. De Commissie ondersteunt en begeleidt Nederlandse universiteiten bij hun aanvragen voor een UNESCO-leerstoel en uitvoering ervan.

UNESCO-L'Oréal for Women in Science Programma

Het UNESCO-L'Oréal for Women in Science programma kent jaarlijks een gerenommeerde prijs en een aantal beurzen toe aan bijzonder getalenteerde vrouwelijke onderzoekers, werkzaam op het gebied van de levenswetenschappen. Het is een effectieve manier om succesvolle onderzoeksters

in de schijnwerpers te plaatsen en aandacht te geven aan de bijdrage die vrouwen wereldwijd leveren aan wetenschappelijk onderzoek. De Commissie stimuleert dat jaarlijks tenminste één, zorgvuldig geselecteerde, Nederlandse kandidate meedingt naar hetzij een beurs hetzij de grote prijs van het UNESCO-L'Oréal for Women in Science programma.

Institutioneel kader

Algemene Conferentie

Zoals in het Koninklijk Besluit vastgelegd levert de Nationale UNESCO Commissie een inhoudelijke bijdrage aan het formuleren van het Nederlandse standpunt over het Tweejaarsprogramma van UNESCO voor 2012-2013 in de vorm van een pre-advies in juli 2010 en een definitief advies in de zomer van 2011. Beide adviezen zullen gebaseerd zijn op een consultatie van deskundigen binnen en buiten de Commissie. In het pre-advies worden bovendien de uitkomsten verwerkt van het overleg met andere Nationale UNESCO Commissies uit de Europese en Noord-Amerikaanse regio, dat in juni 2010 in Londen plaatsvindt.

Uitvoerende Raad

De Uitvoerende Raad is het 'dagelijks bestuur' van UNESCO dat toezicht houdt op de uitvoering van het programma van de Organisatie. De Raad komt elk jaar tweemaal bijeen in Parijs. Voor een goed begrip van de ontwikkelingen binnen UNESCO als geheel is het noodzakelijk de debatten in de Uitvoerende Raad aandachtig te volgen. Derhalve wonen vertegenwoordigers van de Commissie de zittingen bij. Zij rapporteren aan zowel de Nederlandse overheid als het professionele veld.

Nationale Commissies

De collega Nationale Commissies vormen een belangrijke schakel in het netwerk van de Commissie. Zij adviseren over deskundige deelnemers uit hun eigen land aan bijeenkomsten in Nederland. Zij informeren over het standpunt van hun eigen regeringen. Omgekeerd levert de Nederlandse Commissie deze informatie aan haar collega's.

De Commissies proberen hun activiteiten zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en waar mogelijk samen te werken. De Nederlandse Commissie streeft in de eerste plaats naar synergie binnen de Benelux en op een breder vlak naar samenwerking met de Scandinavische landen, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk. Ook zet de Commissie zich in samen te werken met Aruba, Curaçao, Sint Maarten, BES-eilanden en Suriname. Zij zal zich aansluiten bij initiatieven van andere Commissies die beogen in samenwerking met het UNESCO-secretariaat in Parijs de training van nieuwe algemeen secretarissen te verbeteren, een *twinning* systeem van ervaren secretarissen en nieuwkomers op te zetten, gezamenlijke activiteiten te ontplooiën of een bijdrage te leveren aan een vruchtbaarder deelname van *civil society* aan de Algemene Conferentie van UNESCO in 2011.

Een vast punt in de samenwerking is de (tweejaarlijkse) Regionale Consultatie van 50 Nationale Commissies uit UNESCO's Europese regio en Noord-Amerika. De Commissies komen bijeen om één gezamenlijk advies te formuleren, vastgelegd in een officieel report, aan de Directeur-Generaal over de prioriteiten van UNESCO's Tweejaarsprogramma 2012-2013. De Nederlandse Commissie zal de uitkomsten van dit Europese overleg verwerken in haar pre-advies over het nieuwe programma aan de Minister van OCW begin juli 2010, als inhoudelijke bijdrage aan de officiële reactie van Nederland als lidstaat op de Questionnaire.

UNESCO-secretariaat

Overleg met het UNESCO Secretariaat in Parijs is noodzakelijk om op de hoogte te blijven van de actuele ontwikkelingen binnen de Organisatie, maar ook om activiteiten van de Commissie goed af te stemmen. Het contact betreft inhoudelijke thema's verbonden met activiteiten van de Commissie, het bemiddelen voor Nederlandse deskundigen en instellingen, maar ook praktische zaken als het gebruik van het UNESCO logo of Nederlandse aanvragen voor UNESCO leerstoelen.

Communicatie over UNESCO aan belangstellenden in Nederland

De Commissie zal in het kader van haar Werkprogramma 2010-2011 bijzondere aandacht geven aan het versterken van haar derde hoofdtaak: het informeren van belangstellenden in Nederland over UNESCO. Daarbij fungeert de nieuwe website als hét communicatiemiddel van de Commissie. De website biedt belangstellenden toegang tot een waaier van UNESCO thema's. Vijf keer per jaar verschijnt een elektronische nieuwsbrief. Andere elementen zijn onder meer het (doen) publiceren over activiteiten van de Commissie; het afhandelen van vragen door het professionele veld en het brede publiek om informatie over UNESCO; en het organiseren van thematische UNESCO-lezingen.

Productkalender

datum	product	Pagina in Werkprogramma
algemeen		
	vergroting aantal UNESCO-scholen	24
2010		
juli	Pre-advies UNESCO Tweejaarenprogramma 2012-1213	26
najaar	Optioneel: Advies Cultureel erfgoed onder water	21
november	Advies <i>Kabinetvisie Wetenschappelijke Informatievoorziening</i>	18
december	Disseminatie resultaten eerste subthema water	10
2011		
voorjaar	Conferentie Immaterieel Erfgoed	20
april	Disseminatie resultaten tweede subthema water	10
april	Rapport nationale expert meeting <i>Open Access</i>	18
juni	Product <i>best practices / lessons learned (Post-)Conflict</i>	13
juli	Disseminatie resultaten derde subthema water	10
zomer	Advies UNESCO Tweejaarenprogramma 2012-1213	26
september	Disseminatie resultaten vierde subthema water	10
2012		
maart	Disseminatie resultaten vijfde subthema water	10
mei	Product <i>best practices / lessons learned (Post-)Disaster</i>	14
juni	Overzicht deelonderwerpen Water en mondiale veranderingsprocessen	10
juli	Vaststellen halffabrikaten <i>Open Educational Resources</i>	7
juli	Optioneel: advies overheid over bijdrage <i>Open Educational Resources</i> aan goed onderwijs: evaluatie en checklist	7
september	Rapport internationale expert meeting <i>Open Access</i>	18
december	Addendum <i>Guidelines for the Preservation of the Digital Heritage</i>	19